

Matkakertomus LIBERin konferenssista heinäkuussa 2007

[06/07](#)

Perustietoa LIBERistä

[LIBER](#), *The Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche (LIBER) / Association of European Research Libraries*, edustaa ja edistää eurooppalaisten tutkimuskirjastojen yhteistyötä. Tämä tarkoittaa eurooppalaisten tutkimuskirjastojen verkostoitumista, eurooppalaista kulttuuriperinnön säilyttämistä sekä eurooppalaisten tutkimuskirjastojen kokoelmien saatavuutta ja tietopalvelujen kehittämistä.

LIBER on jakautunut neljään ammatilliseen jaostoon: "Access", "Collection Development", "Library Management and Administration" sekä "Preservation". LIBERin jäsenmäärä on runsaat 300 jäsentä (mukaan lukien yhteisöjäsenet) ja sen puheenjohtaja on **Hans Geleijnse**, Tilburg University.

LIBER on aktiivinen järjestö ja on mm. järjestänyt kuluneena vuonna useita tärkeitä työryhmäkokouksia aiheina "Measuring Quality in Libraries", "CERN Workshop Innovations in Scholarly Communication", "Open Archives Initiative", "Think Tank on the Future Value of the Book as Artefact and the Future Value of Digital Documentary Heritage", "LIBER Digitisation Workshop" (syksyllä Kööpenhaminassa).

Konferenssi

LIBERin konferenssin 3.-6.7.2007, National Library of Poland, Warsaw, teema oli "European Integration: Conditions and Challenges for Libraries". Esitelmien aiheet olivat kirjastojen ajankohtaisia kehityskysymyksiä kuten tietoaineistojen säilyttäminen, elektronisten kokoelmien kehittäminen ja konservointi, uusien mallien löytäminen avoimeen julkaisemiseen sekä kirjastohenkilöstön kehittäminen.

Osallistuin ensimmäistä kertaa LIBERin konferenssiin. Verrattuna IFLAn (International Federation of Library Organizations) vuosittaiseen kokoukseen, joka on mittakaavassaan ehkä liiankin suuri, koska se sisältää kaikki kirjastotyytit ja kaikki maanosat, oli eurooppalainen näkökulma ja keskittyminen kirjaston johtamiseen, aineistojen saatavuuteen, käyttöön ja säilyttämiseen tervetullut. Se oli kiinnostava myös sitä taustaa vasten, että olen tähän asti kansainvälisessä toiminnassani keskittynyt kirjaston sisältöön, kuten tilastokirjastot, FAOn kirjastotoiminta ja NOVA-kirjastotoiminta. Tässä LIBERin kokouksessa - varmaankin osin sen pitopaikan takia - oli myös vahva Itä-Euroopan kirjastojen painotus vartein otettavina kumppaneina.

Helsingin yliopiston kirjastojen kehittämisen kannalta, jossa työn alla on

kirjastolaitoksen toiminnan, hallinnon ja henkilöstön kehittäminen, oli tervetullutta kuulla, miten British Libraryssa on hahmotettu muutoksen johtamista. British Libraryn **Helen Shenton** esitelmöi aiheesta "A Building as a Catalyst for Change: the New British Library Centre for Conservation". Uuden St Pancrasissa sijaitsevan British Library –rakennuksen jatkoksi valmistuneen konservointirakennuksen suunnittelussa oli kolme keskeistä näkökulmaa: rakentaminen, rahan hankkiminen ja toiminnan muutosohjelma. Toiminnan muutosohjelmassa keskeiset teemat olivat aineistojen säilyttäminen, ammatillinen osaamisen kasvattaminen ja asiakkaiden tarpeet. Asiakkaille haluttiin organisoida myös pääsy rakennuksen sisälle näkemään työn tekoa. Sen lisäksi heille suunniteltiin vuorovaikutteisia palveluita tutustua virtuaalisesti toimintaan. Uuden rakennuksen tarkoitus oli olla väline toteuttaa suunniteltuja toiminnan tavoitteita ja henkilöstön kehittämistä, ei oma erillinen päämääränsä.

Brittien mallia voitaisiin soveltaa meillä seuraavassa henkilöstön kehittämisohjelmassa. Kaisa-talo on yksi väline hyödynnettäväksi henkilöstön kehittämisessä. Uusien työprosessien työstäminen ja logistiikka sekä henkilöstön uudet tehtäväkuvat sisäisissä palveluissa ovat keskeisiä kehittämiskohteita. Henkilöstön kehittämisohjelmaan pitäisi sisällyttää myös nk. urapolkuja, joilla tähdätään osaamisen määrätietoiseen kasvattamiseen eri tehtävissä. Eri tehtäväkokonaisuuksia ovat esim. tietoasiantuntijan työn tyyppiseen osaamisen kasvattaminen, tulevien esimiesten kasvattaminen, aineistojen hankinnan, rekisteröinnin ja säilyttämisen osaamisen kasvattaminen. Asiakkaan ottaminen huomioon voisi tarkoittaa myös Kaisa-talossa mahdollisuutta tutustua kirjastotyöhön sen lisäksi, että kirjastoa ja toimintaa esiteltäisiin virtuaalisesti.

Tanskan Royal Libraryn **Michael Cotta-Schonberg** puhui aiheesta "The Changing role of the Subject Specialist". Hän lanseerasi suppean "subject specialist" –termin tilalle yleistermin "information specialist", joka vastaisi kansainvälisen, monitieteisen ja monimuotoisen tiedon hankinnasta, tiedon hankinnan kouluttamisesta opiskelijoille, laitosten henkilökuntien kanssa toimimisesta kansainvälisten tutkimusprojektien apuna ja tietoaisteistojen valinnasta. Cotta-Schönberg esitti, että "information specialist" –yleisosaajia tarvitaan mm. tutkimuksen monialaisuuden ja kansainvälistymisen jatkuvan lisääntymisen takia. "Information specialisteilla" olisi akateeminen tutkinto, hyvä kielitaito ja kirjastoalan koulutus.

Esitelmät tiedon säilyttämisestä, kuten **Dennis Schouten**, "A New Paradigm for Preservation: The Shift from Microfilming to Digitatisation as a Preservation Reformatting Method in the Dutch Metamorfoze Project The Royal Library Hague, Netherlands" ja **Jozef Hanus**, "Preservation on a Shoestring: Alternative Ways of Resourcing the Preservation of Library Collections" selvittivät tapahtunutta kehitystä. Myös tutustuminen Polish National Libraryn konservointiosastoon antoi uutta näkemystä tästä kirjastotyön erityisosaamisen alueesta. Aineistojen säilyttäminen ja saatavuus on tänä päivänä kaikkien yhteinen huoli.

Saatavuuteen liittyvät myös elektronisten kokoelmien kasvattaminen ja *open*

access -asiat. Suomen Kansalliskirjaston edustaja **Kristiina Hormia-Poutanen** osoitti esitelmällään "Improving Access to Information Defining the Electronic Core Collections for Research and Well-Being", että olemme Suomessa varsin pitkällä tälläkin alueella. **Hazel Woodward** kertoi Britanniassa suoritetusta laajasta tutkimuksesta e-kirjan tärkeydestä. Tutkimuksen suorittivat kirjastot ja suuret kustantajat yhdessä. E-kirjojen käyttötarpeesta ja käyttökäyttäytymisestä tarvitaan vastaavia laajoja tutkimuksia, jotta pystyttäisiin kehittämään kestäviä ohjelmia kirjastoille ja kustantajille e-kirjojen tarkoitustaan vastaavasta tarjonnasta ja hinnoittelusta. E-kirjojen tarjonnan ja käytön kasvattaminen on haaste myös Helsingin yliopistossa.

Tuote-esittelyistä oli merkittävin "PRIMO - The Next Generation Discovery" (Ex libris). Se on yksi sovellus sekä tiedon etsimistä että jakelua varten kaikista tarvittavista lähteistä. Se mahdollistaa kirjaston asiakkaan hakemaan tietoa intuitiivisesti, aktiivisesti, sosiaalisesti, kattavasti, joustavasti ja tosiaikaisesti. Kirjastolle on hyötyä järjestelmän kompaktiudesta. Se on yksi ratkaisu, jota voidaan soveltaa kirjaston tarpeisiin, se on interoperatiivinen, helppokäyttöinen ja asiakasystävällinen. Helsingin yliopiston kirjastolaitos on harkitsemassa tämän järjestelmän käyttöön ottamista. Se ei kuitenkaan korvaa Nelliä metatiedon saannin takia.

LIBER-vuosikokous

LIBER-järjestön vuosikokous pidettiin konferenssin lopuksi 6.7.2007. "Liber Draft Development Plan 2007-2009" hyväksyttiin. Se sisältää neljän pääkehittämisalueen mukaisesti kehittämishankkeita, jotka ovat tutkimustieto, digitaaliset kirjastopalvelut, kirjaston johtaminen sekä jäsenpalvelut.

Hankkeista mainittakoon:

- eurooppalainen "Library Passport" –pilotti, johon Britannia, Alankomaat ja pohjoismaat osallistuvat. Sen tavoitteena on, että tutkijat voisivat käyttää vapaasti eri kirjastoja eri maissa. Vastaanottava kirjasto määrää saatavat edut; vapaa pääsy koskee ainakin lainaamista ja kaukolainoja ja erikoiskokoelmia.
- "Key performance indicators and benchmarking" –selvitys, jonka tarkoitus on selvittää jäsenmaiden käyttämiä toiminta-indikaattoreita ja parhaita käytänteitä. Siihen nimettiin puheenjohtaja Suzanne Jouguelet, Ministère de la culture et de la communication, Paris; Irina Lynden, National Library of Russia; Galina Kislovskaya, Russian State Library ja Heli Myllys, Helsingin yliopistosta. Työ tapahtuu sähköpostikokouksina syksyllä ja tulokset esitellään seuraavassa vuosikokouksessa. Tämän työryhmän jäsenyys on minulle konkreettisin anti LIBERin konferenssiin osallistumisesta.
- "European Portal for Access to Research Theses across the Europe" -hankkeen taustalla on "DART -Digital Access to Research Theses, Europe" -konsortio eurooppalaisille akateemisille osapuolille jotka työskentelevät yhdessä tukeakseen elektronisten väitöskirjojen löytymistä, saatavuutta ja käyttöä. Ohjelma perustettiin 2005, UCL,

Oxford University and Dartington College of Arts from the UK, with Trinity College Dublin, Ireland (www.dartington.ac.uk/dart/). Hankkeeseen osallistuvat aluksi pohjoismaat.

Yhteistyö muiden kirjastojärjestöjen kanssa on tuottanut kaksi yhteistyösopimusta, joista ”Memorandum of understanding” LIBERin ja CERLin välillä solmittiin lokakuussa 2006 ja ”Memorandum of understanding” LIBERin ja EBLIDAn (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) välillä solmittiin tammikuussa 2007 ja allekirjoitettiin LIBERin konferenssissa Varsovassa. Näiden yhteistyösopimusten yksi idea on edistää sekä digitaalisessa että muussa muodossa olevan säilytettävän kulttuuriaineiston saatavuutta.

Myös ”LIBER Security Network” -toimintaa kehitetään yhteistyössä. Se tarkoittaa foorumia, josta jäsenet saavat neuvoja kirjojen varkauksien varalle; jatkossa suunnitellaan myös neuvontaa niille jäsenille, jotka ovat joutuneet varkauksien kohteeksi.

Puolan tärkeimmät kirjastot

The National Library ja *Warsaw University Library*, jotka olivat myös LIBERin konferenssin tämänvuotiset kokouspaikat, sekä *The Public Library of the City of Warsaw and the Regional Public Library of Mazowsze Voivodship*, *Main Library of Warsaw University of Technology*, *Main Library of Warsaw Agricultural University/SGGW* ja *The Jagellonian Library* olivat mahdollisia käyntikohteita konferenssin osallistujille. Itse tutustuin Varsovan yliopiston kirjastoon ja Kansalliskirjastoon. Puolan tärkeimmistä tutkimuskirjastoista voi lukea ”National Library Warsaw 2007, vol. 7. Polish Libraries today. Polish Research Libraries”.

Yleiskommenttina *Polish National Library*sta (per. 1928) kerrottakoon mm. sen suuruus 66 000 m² (Viikki Science Library 5000 m²). Pelkästään varastosta noutavan henkilöstön määrä on sama kuin Viikin koko henkilökunta (n. 50 henkilöä). Mutta sen palvelu perustui suljettuihin kokoelmiin ja atk-luettelossa oli vain vuodesta 2000 lähtien tiedot. Kirjaston laaja konservointi ja säilytys -osasto oli vaikuttava. Sinne oli hankittu uusi Bookkeeper-laitteisto auttamaan julkaisujen säilyvyyttä. Preservation Technologies on kehittänyt ohjelman ja se on standardien mukainen sekä US Library of Congressin vaatimuksiin että OSHA (Occupational Safety & Health Administration), FTC (Federal Trade Commission) and EPA (Environmental protection Agency) kuluttaja- ja ympäristövaatimuksiin.

Warsaw University Library rakennettiin 1894; uudisrakennus valmistui 1999. Yliopistossa on nykyisin 60 000 opiskelijaa, 5000 opettajaa ja tutkijaa ja muuta henkilökuntaa. Uudessa rakennuksessa on modernin arkkitehtuurin keinoin yhdistetty lasilla rakennuksen kaksi osaa toisiinsa. Sen pinta-ala on 60 000 m². Rakennuksen fasadi on vaikuttava: siihen on kirjoitettu ”Biblioteka Uniwersytecka” ja kahdeksassa suuressa koko seinän peittävässä kuparipaneelissa on lainauksia eri kielistä ja kulttuureista peräisin olevasta kirjallisuudesta sekä notaatiota musiikista, fysiikasta ja matematiikasta. Se on

tiedon temppelin näköinen. Rakennukseen liittyy myös iso puutarha, josta pääsee rakennuksen lasikatolle kävelemään.

Mieleen jäävä yksityiskohta kirjaston avokokoelmatiloista oli suuret taulut, joissa kerrottiin kokoelmien sijaintitiedot kirjaston kahdeksan pääalueen mukaisesti. Taulut olivat niin suuret että kirjaston eri kerrokset yhdistävästä suuresta portaikosta saa kerralla hyvän yleiskäsityksen kunkin aihealueen sijainnista, mikä on hyvin asiakasystävällinen ratkaisu.

Yleiskuva Puolan tutkimuskirjastoista on myönteinen. Siellä on viime vuosina kuten muissakin itä-Euroopan maissa tapahtunut paljon hyvää kehitystä. Puolalla uutena EU-maana on kasvava merkitys myös tiedon saatavuuden näkökulmasta katsottuna, mm. arvokkaat käsikirjoitukset ja kirjat Puolan kirjastoissa ovat tärkeä osa Euroopan kulttuuriperintöä. Myös Puolan kirjastot ovat ottaneet oman vastuunsa digitaalisen kulttuurin vaatimuksista ja toimivat LIBERin piirissä aktiivisesti.

Teksti:
Heli Myllys
kirjastonjohtaja
Viikin tiedekirjasto